

Læreplan i vg3 yrkessjåførfaget

Fastsatt som forskrift av Utdanningsdirektoratet 24. juni 2021 etter delegasjon i brev av 13. september 2013 fra Kunnskapsdepartementet med hjemmel i lov 17. juli 1998 nr. 61 om grunnskolen og den vidaregåande opplæringa (opplæringslova) § 3-4 første ledd.

Gjelder fra 01.08.2022

Om faget

Fagets relevans og sentrale verdier

Vg3 yrkessjåførfaget handler om å håndtere og forflytte passasjerer, varer og gods. Faget skal gi lærlingene innsikt i ulike transportoppdrag og sikringsmetoder og hvordan de kan ivareta miljø, trafiksikkerhet og en verdikjedetankegang. Faget skal bidra til å utvikle yrkesutøvere som kan dekke samfunnets behov for en sikker, effektiv, lønnsom og miljøvennlig transport. Videre skal faget bidra til å utvikle selvstendige og omstillingsdyktige yrkessjåførere og til å dekke det framtidige behovet for arbeidskraft i bransjen.

Alle fag skal bidra til å realisere verdigrunnet for opplæringen. Vg3 yrkessjåførfaget skal bidra til å utvikle lærlingenes faglige innsikt og ferdigheter og deres evne til å reflektere og kritiske vurdere gjennom at de kjører under ulike vær- og føreforhold, med ulike medtrafikanter og i et variert trafikkbilde. Faget skal legge til rette for å utvikle samarbeids- og omstillingsevne og ansvarsbevissthet gjennom å ivareta egen og andres sikkerhet i trafikken og vise profesjonalitet i utførelse av yrket. Gjennom kunnskap om arbeidslivets plikter og rettigheter, trepartssamarbeidet og ulike former for deltakelse og medvirkning i arbeidslivet skal faget fremme demokratiske verdier.

Kjerneelementer

Helse, miljø og sikkerhet

Kjerneelementet helse, miljø og sikkerhet handler om å vurdere egne valg i transportoppdrag for å ivareta seg selv og andre. Det handler også om å reflektere over hvordan psykososiale faktorer kan påvirke evnen til å utføre et sikkert arbeid, og å bruke strategier som trening, gode søvnrutiner og et sunt kosthold for å håndtere arbeidslivet. Videre handler det om å bruke verneutstyr og bekledning riktig for å forebygge ulykker i yrket.

Transportoppdrag og dokumentasjon

Kjerneelementet transportoppdrag og dokumentasjon handler om å bruke forståelsen av og kunnskap om hele verdikjeden i en sammensatt næring til å løse transportoppdrag. Det handler også om å gjøre enklere vedlikehold og å klargjøre utstyr. Videre handler det om å planlegge, gjennomføre og dokumentere transportoppdrag for både nasjonal og internasjonal transport i samarbeid med kunder, kolleger og oppdragsgivere.

Teknologi- og yrkessjåførkompetanse

Kjerneelementet teknologi- og yrkessjåførkompetanse handler om å bruke digitale ressurser i forbindelse med transportoppdrag og å håndtere teknologisk utvikling i bransjen. Det handler også om å bruke digitale ressurser til å utnytte kjøretøyets muligheter optimalt. Videre handler det om hvordan kjøretøyet påvirker trafikkbildet for andre trafikantgrupper, og om å være bedriftens ansikt utad på kundetreffpunkter. Det handler også om opptreden på skadested, førstehjelp og beredskapsplaner.

Trafikkforståelse og samhandling

Kjerneelementet trafikkforståelse og samhandling handler om kommunikasjon og samhandling på tvers av bakgrunner og kulturer ved transportoppdrag. Det handler også om samhandling med kunder, kolleger og medtrafikanter. Videre handler det om hvordan yrkessjåfører skal være en ressurs i trafikken med kompetanse i kjøretøyets innvirkning på trafikkbildet.

Tverrfaglige temaer

Bærekraftig utvikling

I vg3 yrkessjåførfaget handler det tverrfaglige temaet bærekraftig utvikling om å vurdere miljøvennlige og økonomiske alternativer knyttet til bedriftens produksjon. Det handler også om hvordan miljøkrav og ny teknologi gir muligheter for alternativt drivstoff og nye teknologiske løsninger for kjøretøy. Videre handler det om hvordan ulike typer energibærere i kjøretøyet innvirker på samfunn og miljø.

Grunnleggende ferdigheter

Muntlige ferdigheter

Muntlige ferdigheter i vg3 yrkessjåførfaget innebærer å lytte til og gi respons i spontan og forberedt samtale. Det innebærer også å bruke fagterminologi og forstå uttrykksmåter og å drøfte og reflektere over fagrelaterte emner og problemstillinger. Videre innebærer det å formidle informasjon til og ha dialog med kunder og kolleger for å kunne yte service, gi kundebehandling og gjennomføre arbeidsprosesser og beredskapsplaner.

Å kunne skrive

Å kunne skrive i vg3 yrkessjåførfaget innebærer å bruke fagspråk i tekster tilpasset mottaker og formål, utforme rapporter og skriftlige planer og dokumentere egne arbeidsprosesser. Det innebærer også å utforske og reflektere over faglige emner og problemstillinger, bygge opp argumentasjon og bruke faglige kilder på en kritisk måte som lar seg etterprøve.

Å kunne lese

Å kunne lese i vg3 yrkessjåførfaget innebærer å finne og vurdere informasjon i tekster, arbeidsbeskrivelser, prosedyrer, sikkerhetsdatablader, teknisk litteratur og veiledninger. Det innebærer også å sammenligne, tolke og systematisere informasjon og å forstå lover og forskrifter.

Å kunne regne

Å kunne regne i vg3 yrkessjåførfaget innebærer å hente ut, beskrive og tolke informasjon fra et tallmateriale. Det innebærer også å bruke og bearbeide informasjon for å forstå og vise sammenhenger. Videre innebærer det å beregne, forstå og bruke tall knyttet til tid, volum, vekt, kostnader og inntjening som inngår i et transportoppdrag.

Digitale ferdigheter

Digitale ferdigheter i vg3 yrkessjåførfaget innebærer å bruke digitale ressurser i henhold til gjeldende regelverk for planlegging, produksjon, dokumentasjon, kvalitetssikring og kommunikasjon i aktuelle kjøretøy. Det innebærer også å søke etter og innhente informasjon og å kommunisere digitalt. Videre innebærer det å utvikle etisk bevissthet og vise digital dømmekraft ved å følge regler og normer.

Kompetansemål og vurdering

Kompetansemål og vurdering vg3 yrkessjåførfaget

Kompetansemål

Mål for opplæringen er at lærlingen skal kunne

- føre tyngre kjøretøy i henhold til gjeldende regelverk for kjøretøy i klasse C, CE eller D, avhengig av bedriftens produksjon
- reflektere over og vurdere risiko i ulike situasjoner knyttet til føring av tyngre kjøretøy
- klargjøre kjøretøyet etter gjeldende regelverk og bruke egnet utstyr for framkommelighet og trafikksikkerhet under krevende vær og føreforhold
- utføre daglig vedlikehold og kontrollere kjøretøyets påbygg, lastsikring, chassis, konstruksjon og annet utstyr
- bruke kjøretøyets tekniske utstyr og hjelpemidler på en kostnadseffektiv måte og i tråd med brukermanualer og gjeldende regelverk for helse, miljø og sikkerhet

- laste og sikre personer og gods i henhold til lover, forskrifter og bedriftens krav til kvalitet og sikkerhet
- planlegge, gjennomføre og dokumentere transportoppdrag uten unødvendige miljøbelastninger og i henhold til gjeldende regelverk og bedriftens produksjon og avtaler
- opptre forsvarlig og hensynsfullt i trafikken under transportoppdrag med skiftende vei- og føreforhold
- ta ansvar på et skadested og utføre førstehjelp
- følge bedriftens rutiner ved driftsstans, sykdom, ulykker og andre uønskede hendelser
- reflektere over egen kundeservice og utfordringer som kan oppstå i kommunikasjon med ulike kundegrupper, og håndtere eventuelle avvik som skjer i yrkesutøvelsen
- reflektere over og beskrive hvordan kjøreatferd og oppdragsgjennomføring påvirker lønnsomhet og regularitet
- reflektere over og beskrive hvordan en anbudsprosess kan påvirke arbeidshverdagen
- gjøre rede for hvordan bestillerrollen og påseplikten fungerer ved kjøp av transportoppdrag
- reflektere over og beskrive ulike typer energibærere som finnes for tunge kjøretøyer
- forstå, bruke og forklare aktuelle nasjonale og internasjonale transportdokumenter
- reflektere over hvordan kosthold, søvnmønster og rusmiddelbruk kan påvirke arbeidsevnen
- gjøre rede for partssamarbeidet i bedriften og reflektere over arbeidsgivers og arbeidstakers plikter og rettigheter og over hvilke krav og forventninger som stilles til et likeverdig og inkluderende arbeidsliv

Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse. Lærlingene viser og utvikler kompetanse i vg3 yrkessjåførfaget når de bruker kunnskaper, ferdigheter og kritisk tenkning til å løse arbeidsoppgaver i faget.

Instruktøren skal legge til rette for lærlingmedvirkning og stimulere til lærelyst gjennom varierte arbeidsoppgaver. Instruktøren og lærlingene skal være i dialog om lærlingenes utvikling i vg3 yrkessjåførfaget. Lærlingene skal få mulighet til å uttrykke hva de opplever at de mestrer, og reflektere over egen faglig utvikling. Instruktøren skal gi veiledning om videre læring og tilpasse opplæringen slik at lærlingene kan bruke veiledningen for å utvikle kompetansen sin i faget.

Lærlingen må dokumentere gjennomført obligatorisk opplæring for førerkort klasse C, CE eller D, avhengig av bedriftens produksjon, i henhold til trafikkopplæringsforskriften.

Vurderingsordning

Sluttvurdering

Før fagprøven må alle som ikke har fulgt normalt opplæringsløp, ha bestått en skriftlig eksamen laget ut fra læreplanen i faget. Eksamen utarbeides sentralt og sensureres lokalt. Eksamen skal ikke ha forberedelsesdel.

Opplæringen i Vg3 yrkessjåførfaget skal avsluttes med en fagprøve. Alle skal opp til fagprøven, som skal gjennomføres over minst to virkedager.

Før oppmelding til fagprøven må kandidaten dokumentere gyldig yrkessjåførkompetanse i samsvar med yrkessjåførforskriften. Kandidater i førerkortklasse C og CE skal i tillegg ha bestått sertifisert opplæring for truck i klasse T1, T2 og T4, og dokumentere gyldig kompetansebevis i henhold til ADR-grunnopplæring.